

Contains 2 Croatian vernacular names,
on pp. 208 and 209

ORIGINAL

knj. zbirnica
18. 11. 1928

Prirodopis živalstva

za višje razrede srednjih šol.

Druga, predelana izdaja.

Spisal.
Dr. Poljanec Leopold,
prosvetni inspektor v pokoju.

370 slik in 1 zemljevid o zemljepisni razširjenosti živali.
Perorise izvršil Poljanec Jožef, strokovni učitelj na deški meščanski šoli
v Mariboru.

Odobreno z odlokom ministrstva prosvete, odd. za srednje šole,
št. 23.803 z dne 20. julija 1928. l.

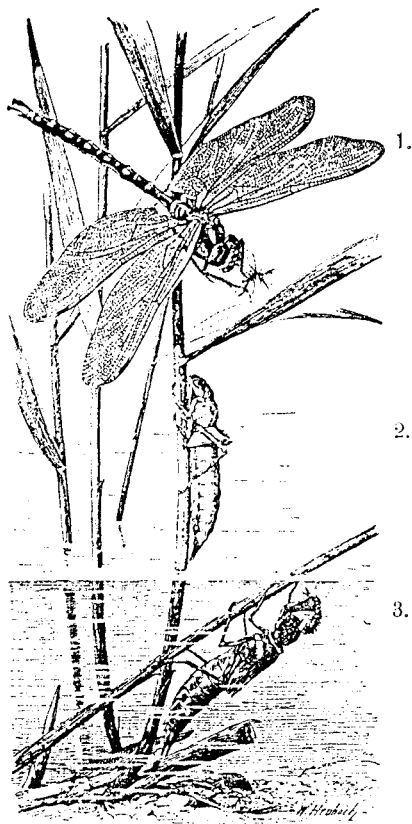
Cena 60 Din.

Celje, 1929.

Založila Družba sv. Mohorja v Celju.

vzdušnice, pravijo jim vzdušnične škrge; razen tel pa dihajo ličinke tudi s kožo, nekatere celo s pravimi škrkami. Ličinke se zabubijo v tulcih, vendar izlezejo bube v določenem času iz tulca ter se razvijejo izven vode v dorasle žuželke.

Slika 295.

Modri kačji pastir, po Schmeilu; 1. samica, ki je ugrabila mušico, 2. prazni lev, 3. ličinka z odprto krinko.

V miru jih zlagajo ličinke pred sprednje in srednje čeljusti (lovilna krinka, hvatalo), sicer pa ju prožijo bliskoma za plenom. Na zadku je troje listom podobnih vzdušničnih škrk. Ličinke nekaterih vrst pa dihajo tudi z zadnjim črevesom, ki ga izmenoma širijo in krčijo (slika 297.). Krčič štrcajo vodo iz sebe ter se poganjajo naprej (prim. glavonožce, stran 161.). Ličinke prezimujejo v vodi; spomladi ali poleti, ko dorastejo, zlezejo po povodnih rastlinah kvišku, se levé in iz leva vzleti dorasla žuželka.

¹ Chrysopós = zlatook. — ² Aischýne = sramežljivost, cyánea = modra.

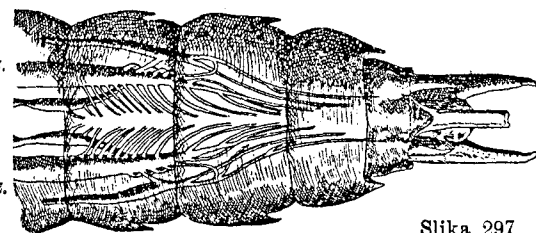
7. Kačji pastirji, Odonata.

Modri kačji pastir (vretence modro, *Aeschna cyánea*²) bliskoma leta ob vodah ali pa poseda z vodoravno postavljenimi krili na vodnih rastlinah (slika 295., 1.). Čeprav so krila gostomrežasta, vendar ne prištevamo kačjega pastirja mrežokrilcem, ker se preobražajo njegove ličinke nenepopolno. Plen lovi kačji pastir med poletom, in sicer z gibkima končinama prostega predprsja. Vsi trije pari čeljusti so močno razviti (sl. 296.). Tipalnici sta kratki, velike zložene oči imajo do 2000 očesec. Roparske ličinke se preživljajo v vodi. Stožerja in debli zadnjih čeljusti zrasteta, se močno podaljšata in nosita na koncu kleščice.

Drugi kačji pastirji so: veliki kačji pastir (*Aeschna grandis*), ploščnati kačji pastir (*Libellula depressa*¹) in pisani kačji pastir (smrt konjska, *Calopteryx splendens*²). Največja žuželka je bila kačjim pastirjem podobna *Meganeura Monyi*³ iz premogovetvorbe, ki je merila z razpetimi krili 70 cm.

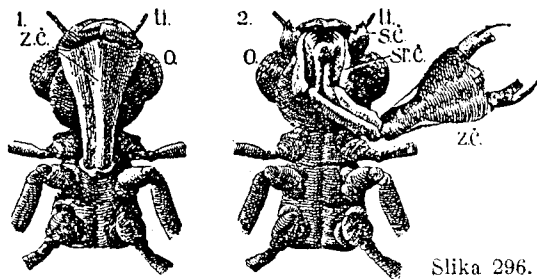
Dodatno omenimo eno dnevnico (vodencvet, *Ephéméra vulgata*⁴), (slika 298.), ki živi le nekaj ur in ima zategadelj krnaste čeljusti. Značita jo kratki zadnji krili in tri dolge ščetine na zadkovem koncu (krmilo). Ličinke živé 2—3 leta v

vodi in dihajo s 6 pari vzdušničnih škrg, ki ležé ob zadkovih obročkih (slika 299.). Dorasla enodnevnicca se levi še enkrat, preden vzleti in roji.

Slika 297.

Dihalo ličinke pri kačjem pastirju; vz. vzdušnice, ki omrežujejo zadnje črevo.

Slika 296.

Ličinka kačjega pastirja. Glava in oprsje 1. z zaprto, 2. z odprto krinko; o. zloženo oko, ti. tipalnica. s. č., sr. č. in z. č. sprednja, srednja in zadnja čeljust.

Termiti (termitnjaci, Termitidae) so ponočne žuželke, ki živé v velikih družbah kakor mravlje (bele mravlje) in si gradé stavbe iz prsti, zmlatega lesa in sline. Ločimo krilate samce in samice ter nekrilate delavce in vojake (sl. 300.). Oplojeni samci odpadejo krila, a silno oteče zadek. Delavci in vojaki so večasih

slepi in nekaj nerazviti samci, nekaj samice (prim. pa čebele in mravlje, str. 192.). Termiti glodajo in razdirajo leseno pohištvo in ladje. V južni Dalmaciji živi mračni termit (*Leucotermes lucifugus*⁵).

8. Kljunate žuželke, polukrilci, Rhynchota⁶.

a) Stenice ali raznokrilci, nejednakokrilci, Heteróptera⁷.

Jagodna stenica (*Dolycoris baccarum*⁸) živi na sadežih. Trivoglata glava nosi mrežaste oči in peteročlenasti tipalnici. Čeljusti so bodalo in sesalo obenem (kljunec). Zadnji čeljusti se zgrinjata v četrročlenasto

¹ Libélla = vodna vaga, depréssa = ploščnata. — ² Kalós = lep, pterýx = krilo, splendens = bliščéč. — ³ Mégas = velik, neuron = živec, žila. — ⁴ Ephéméron = en dan trajajoč, vulgáta = razširjena. — ⁵ Leukos = bel, terma = konec, lucifugus = odsvetloben. — ⁶ Rhýnchos = rilec. — ⁷ Heterós = neenak, pterón = krilo. — ⁸ Dolos = zvižajača, coris = stenica, bacca = jagoda.